

- ⁶⁵ MZV ČR: *L. Zachariášová from the Office of the Czech Government made a statement in UN discussion on „Productivity, Well-being and Gender policies“*, 12. 3. 2015. On-line: www.mzv.cz/un.newyork/en/news_events/i_n_v_i_t_a_t_i_o_n_for_a_discussion_on.html.
- ⁶⁶ MZV ČR: *Czech Deputy Minister M. Štěpánková addressed the 59th session of CSW*, 13. 3. 2015. On-line: www.mzv.cz/un.newyork/en/news_events/czech_deputy_minister_m_stepankova.html.
- ⁶⁷ MZV ČR: *ČR podpořila nezávislost OHCHR a komplexní řešení migrační krize*, 14. 9. 2015. On-line: www.mzv.cz/mission.geneva/cz/lidska_prava/rada_osn_pro_lidska_prava/rlp30_cr_podporila_nezavislost_ohchr_a.html.
- ⁶⁸ MZV ČR: *66. zasedání Výkonného výboru UNHCR – vystoupení ČR k situaci afghánských uprchlíků*, 7. 10. 2015. On-line: www.mzv.cz/mission.geneva/cz/humanitarni_pomoc/x66_zasedani_vykonneho_vyboru_unhcr.html.
- ⁶⁹ MZV ČR: *Náměstek Drulák v Ženevě*, 3. 6. 2015. On-line: www.mzv.cz/jnp/cz/udalosti_a_media/tiskove_zpravy/x2015_06_03_namestek_drulak_v_zeneve.html.
- ⁷⁰ MZV ČR: *Ministr Zaorálek přijal generálního tajemníka Rady Evropy*, 5. 6. 2015. On-line: www.mzv.cz/jnp/cz/udalosti_a_media/tiskove_zpravy/x2015_06_05_ministr_zaoralek_prijal_gt_re.html.
- ⁷¹ MZV ČR: *Cena Václava Havla pro rok 2015 udělena Ljudmile Alexejevové*, 29. 9. 2015. On-line: www.mzv.cz/coe.strasbourg/cz/aktuality/historicky_prvni_cena_vaclava_havla_1.html.
- ⁷² MZV ČR: *24. výroční zasedání Parlamentního shromáždění OBSE*, 24. 7. 2015. On-line: www.mzv.cz/mission.vienna/cz/aktuality/x24_vyrocní_zasedani_parlamentního.html.
- ⁷³ MZV ČR: *Náměstek Kulháněk jednal s ředitelem Kanceláře OBSE pro demokratické instituce a lidská práva*, 18. 11. 2015. On-line: www.mzv.cz/mission.vienna/cz/aktuality/namestek_kulhanek_jednal_s_reditelem.html.
- ⁷⁴ MZV ČR: *Czech Republic deposited the instruments of acceptance to the Amendments to the Rome Statute*, 12. 3. 2015. On-line: www.mzv.cz/un.newyork/en/news_events/czech_republic_deposited_the_instruments.html.
- ⁷⁵ MZV ČR: *Soudkyně Ivana Hrdličková zvolena předsedkyní Zvláštního tribunálu pro Libanon*, 20. 2. 2015. On-line: www.mzv.cz/jnp/cz/udalosti_a_media/tiskove_zpravy/x2015_02_20_soudkyně_ivana_hrdlickova_zvolena.html.
- ⁷⁶ MZV ČR: *Czech Republic elected to become ECOSOC member*, 21. 10. 2015. On-line: www.mzv.cz/un.newyork/en/news_events/czech_republic_elected_to_become_ecosoc.html.
- ⁷⁷ MZV ČR: *Závěrečné zasedání 23. Ekonomicko-environmentálního fóra v Praze*, 14. 9. 2015. On-line: www.mzv.cz/mission.vienna/cz/aktuality/zaverecne_zasedani_23_ekonomicko.html.
- ⁷⁸ MZV ČR: *Czech Principal Vice-Chairperson of the Parliament Ms. Jermanová in the UN*, 30. 6. 2015. On-line: www.mzv.cz/un.newyork/en/news_events/czech_principal_vice_chairperson_of_the.html.
- ⁷⁹ MZV ČR: *Czech Deputy Minister M. Tlapa in the UN*, 7. 7. 2015. On-line: www.mzv.cz/un.newyork/en/news_events/czech_deputy_minister_m_tlapa_in_the_un.html.
- ⁸⁰ MZV ČR: *Czech First Deputy Prime Minister Andrej Babis met UN SG Ban Ki-moon*, 14. 4. 2015. On-line: www.mzv.cz/un.newyork/en/news_events/the_czech_first_deputy_prime_minister_a.html.
- ⁸¹ MZV ČR: *20 let od vstupu ČR do OECD*, 8. 12. 2015. On-line: www.mzv.cz/oecd.paris/cz/zpravy_udalosti_aktuality/x20_let_od_vstupu_cr_do_oecd.html.
- ⁸² MZV ČR: *Ministerské zasedání OECD s ČR v roli místopředsedy*, 3. 6. 2015. On-line: www.mzv.cz/oecd.paris/cz/zpravy_udalosti_aktuality/zacalo_ministerske_zasedani_oecd_s_cr_v.html.
- ⁸³ MZV ČR: *Ministr Zaorálek ve Francii: Solidarita nutně nemusí znamenat kvóty*, 5. 6. 2015. On-line: www.mzv.cz/jnp/cz/udalosti_a_media/tiskove_zpravy/x2015_06_04_ministr_zaoralek_ve_francii.html.
- ⁸⁴ Michal, Kořan a kol. (2015): *Česká republika v mezinárodních organizacích: mezi teorií a praxí*, op. cit.

Kapitola 18

Hospodářský rozměr české zahraniční politiky

Štěpánka Zemanová a Miloslav Machoň

Rok 2015 byl v pořadí již třetím rokem, kdy oblast podpory vnějších ekonomických vztahů ČR (VEV) patřila spíše ke klidnějším součástem české zahraniční politiky. K tomuto stavu bezesporu přispěla stabilizace institucionální a programové základny, která započala už za Rusnokova úřednického kabinetu a byla dále podporována Sobotkovou vládou. Zároveň se sem promítalo další zvyšování aktivity klíčových státních institucí i snaha o větší koordinaci jejich činnosti. Navzdory některým nepříznivým tendencím v mezinárodním prostředí se dařilo dobře i českému exportu. Uspokojivý byl rovněž příliv přímých zahraničních investic.

K hlavním limitujícím faktorům patřilo stejně jako v roce 2014 pomalé ožívání světové ekonomiky po globální finanční a hospodářské krizi. Mírné tempo globálního růstu odráželo zejména pomalé zvyšování produktivity a přetrvávající vysokou nezaměstnanost. Zároveň ho ovlivňovaly problémy v některých vyspělých ekonomikách a nižší dynamika rychle se rozvíjejících i rozvojových zemí. V neposlední řadě na něj negativně dopadaly nové geopolitické otřesy v podobě krize na Ukrajině, konfliktu v Sýrii a s ním související silné migrační vlny nebo mezinárodního terorismu posíleného ustavením tzv. Islámského státu.¹ V českém hospodářství však proti uvedeným vnějším faktorům působila snaha dočerpát zdroje z evropských fondů, zvyšování domácích investic související s vysokou ziskovostí firem v přecházejícím roce, zvyšování veřejných výdajů i rostoucí spotřeba domácností. Tempo růstu HDP v prvních třech čtvrtletích překonalo odhady a patřilo k nejvyšším v EU. Uvedený výsledek potvrdily i předběžné souhrnné údaje za rok 2015, podle nichž se HDP zvýšil o více než 4 %.² Z jednotlivých odvětví k němu nejvýrazněji přispíval zpracovatelský průmysl, zejména výroba automobilů.

Nečekaně příznivý výsledek byl však dán i působením některých dočasných faktorů – vedle již zmiňovaného dočerpávání dotací z evropských fondů nebo poklesu

cen ropy též např. předzásobením tabákovými výrobky v souvislosti se změnou spotřební daně. Nepochybně k němu přispívalo i pokračující oživení v eurozóně. Po vyčerpání těchto faktorů se pro léta 2016–2017 předpokládalo zpomalení pod 3% hranici. Při vysoké otevřenosti české ekonomiky a přetrvávající exportní závislosti na zemích EU, resp. eurozóny, i nadále přetrvávalo riziko, že se sem budou přelévat případné hospodářské problémy z jiných členských zemí, zejména z Německa.³

HOSPODÁŘSKÝ ROZMĚR ČESKÉ ZAHRANIČNÍ POLITIKY: VÝCHODISKA A POLITICKÝ KONTEXT

Kromě ekonomických faktorů byl příznivý ekonomický vývoj podepřen i novými vývojovými trendy v globálním režimu mezinárodního obchodu, zpřesněným směrem vývoje vnitřního trhu EU i jejích vnějších hospodářských vztahů v návaznosti na vytvoření nové Evropské komise a též stabilizací na české politické scéně po volbách 2013. Riziko naopak představovala přetrvávající krize na Ukrajině, která přiměla řadu českých exportérů, aby zde ukončili své podnikatelské záměry, a dále problematický obchod s Ruskou federací limitovaný vedle pokračujících sankcí EU a odvetných opatření přijatých Ruskem rovněž zhoršující se platební schopností tamních firem.

Na úrovni EU pokračovala v roce 2015 příprava stěžejních strategických dokumentů pro funkční období Junckerovy Evropské komise. V ekonomické oblasti se k nim už na sklonku roku 2014 zařadil *Investiční plán pro Evropu* (tzv. Junckerův plán) směřující k mobilizaci investiční aktivity v EU, a to především prostřednictvím nově zřízeného Evropského fondu pro strategické investice (EFSD). Česká vláda se k plánu od počátku stavěla proaktivně. Plán podporovala, neboť jeho nastavení korespondovalo s vládními prioritami v oblasti investic, ale zároveň do něj chtěla prosadit své zájmy. Zejména usilovala o to, aby plán neohrozil čerpání prostředků ze strukturálních fondů a aby do něj případně byly zahrnuty i nedočerpané prostředky z těchto fondů. Dále se snažila o společný postup se státy V4 při získávání prostředků na propojování energetických soustav a snižování závislosti na ruském plynu. Na rozdíl od Slovenska a Polska však do EFSD odmítla přispět ze státního rozpočtu. Po prvním roce (zatím vcelku pozitivně hodnocené) realizace plánu se však zdá, že se proaktivní přístup nepodařilo udržet, pokud jde o využívání dostupných prostředků. O získání financí z EFSD jako první v ČR začaly usilovat zejména banky, a to na financování projektů malých a středních podniků. Potenciál fondu však v prvních měsících jeho existence nebyl dostatečně využíván podniky samotnými ani vládou.⁴

Z hlediska dalšího rozvoje hospodářských vztahů ČR se členskými státy EU se v rámci nových programových dokumentů Junckerovy komise těžištěm stala strategie pro vnitřní trh s názvem *Zlepšování vnitřního trhu: více příležitostí pro lidi a podniky*.⁵ Česká republika se její konečnou podobu opět snažila už v prvopočátcích aktivně ovlivnit v součinnosti se skupinou 17 podobně smýšlejících států, s nimiž se shodla na potřebě prohlubování integrace v oblasti digitálního trhu a v oblasti služeb včetně důsledné implementace směrnice o službách. K dalším společným zájmům se

zařadilo zefektivňování správy vnitřního trhu a vymáhání jeho již existujících pravidel. Výsledná podoba strategie uvedené požadavky reflektovala v plném rozsahu,⁶ i když se zprvu zdálo, že by nemusela podporovat požadovaný posun v oblasti služeb.⁷

Rovněž k problematice vztahů s nečlenskými státy Evropská komise vydala v říjnu 2015 nový strategický dokument s názvem *Obchod pro všechny – Cesta k zodpovědnější obchodní a investiční politice*. V něm potvrdila připravenost pokračovat v nadcházejícím období v jednáních o liberalizaci mezinárodního obchodu, a to jak na multilaterální platformě Světové obchodní organizace (WTO), tak i na bilaterální úrovni. Zejména v investiční části nabyla strategie také zřejmý hodnotový rozměr, neboť se jednoznačně přihlásila k respektování principů udržitelného růstu, lidských práv a boji s korupcí. Tyto principy mají být zakomponovány i do nově sjednávaných investičních dohod.

Ve vztahu k WTO bylo mezi priority EU novým strategickým dokumentem zařazeno zejména její celkové oživení a navrácení do centra jednání o další liberalizaci mezinárodního obchodu, které se v důsledku stagnace rozvojové agendy z Dohy posunulo na regionální a bilaterální úroveň. V tomto ohledu rok 2015 přinesl pozitivní posun, neboť na výročním zasedání Ministerské konference WTO v Nairobi se podařilo dosáhnout dohody o exportní soutěži v zemědělství a byla zrevidována dohoda o informačních technologiích. Dobrým příslibem do budoucnosti se stal i záměr obsažený v závěrečné deklaraci Ministerské konference, podle něhož by WTO mohla dosahovat pokroku v obchodních jednáních řešením dílčích problémů i rychlejším postupem v rámci části členské základny namísto hledání širokého konsenzu všech zapojených zemí. Uvedená ujednání korespondovala se zájmy ČR, neboť jako vysoce otevřená ekonomika je silně zainteresována na odbourávání exportních bariér.

V rámci jednání vedených EU na mnohostranné či bilaterální bázi pak bylo akcentováno sjednávání nových dohod o volném obchodu, a to zejména s cílem posílit přítomnost evropských podnikatelských subjektů v Asii a Tichomoří a modernizovat již existující smluvní uspořádání hospodářských vztahů s některými nečlenskými státy, např. Tureckem nebo Mexikem. K naplňování tohoto cíle EU pokračovala v jednáních o multilaterální dohodě o obchodu se službami (TiSA), Transatlantickém obchodním a investičním partnerství (TTIP), obchodních dohodách s Japonskem a některými zeměmi Sdružení národů jihovýchodní Asie nebo o investicích a zeměpisných označcích s Čínou. Nově byla zahájena jednání též s Tuniskem a Filipínami.

Z pohledu ČR má dlouhodobé směřování EU v oblasti vnitřního i vnějšího obchodu značný význam, protože ČR podporu svých vnějších ekonomických vztahů musí realizovat s ohledem na členství v EU. Hospodářské vztahy s dalšími členskými státy se odvíjejí dle pravidel vnitřního trhu a relevantních společných politik, vztahy k nečlenům pak v kontextu společné obchodní politiky EU. V obou případech jde o pokročilý součásti integračního procesu se značným rozsahem transferu pravomocí na komunitární orgány. Stěžejní arénou pro prosazování ekonomických zájmů ČR je tak zejména Rada EU, její Výbor stálých zástupců (COREPER) a rovněž další výbory a pracovní skupiny. To potvrdily v průběhu roku 2015 i nové národní koncepční dokumenty, které navázaly na programové prohlášení Sobotkovy vlády a konkretizovaly

jeho jednotlivé součásti, zejména *Koncepce zahraniční politiky ČR* přijatá v červenci a *Priority ČR v agendě vnitřního trhu 2015–2020* schválené v listopadu.⁸ Dalším důkazem bylo i odmítnutí materiálu připraveného Ministerstvem průmyslu a obchodu ČR pod názvem *Ekonomická dimenze rusko-ukrajinské krize – hledání východisek*, jímž se MPO snažilo reagovat na problémy na ruském trhu. Tento materiál vláda nepřijala s ohledem na politickou citlivost v EU, ale i přímou kritiku ze strany USA.

Koncepce zahraniční politiky ČR výslovně označila členství v EU, resp. vnitřním trhu a dalších společných politikách za hlavní nástroj „podpory prosperity a udržitelného rozvoje ČR“ a hlavní prostor pro uskutečňování ekonomických zájmů ČR. Zároveň potvrdila, že je stejně jako v minulosti zainteresována na prohlubování a liberalizaci vnitřního trhu a že chce prostřednictvím Společné obchodní politiky EU „usilovat o posílení mnohostranného obchodního systému Světové obchodní organizace“. V neposlední řadě též vyzdvihla význam ekonomické diplomacie, a to se zvláštním důrazem na mimoevropská teritoria.⁹

Priority ČR v agendě vnitřního trhu se opíraly o širší koncepční základnu a kromě směřování české zahraniční politiky zohledňovaly i cíle v oblasti politiky hospodářské.¹⁰ Současně reagovaly i na výsledky analýzy pozice České republiky v evropském kontextu, která byla k jejich přípravě využita. Z analýzy je patrné, že ČR má v evropském měřítku komparativní výhodu v oblasti strojů a dopravních zařízení, v ostatních oblastech (zejména zpracovatelském průmyslu) však její komparativní výhody postupně ztrácejí na významu. Tento trend je způsoben především rostoucí závislostí příslušných odvětví na dovážených vstupech, přičemž na území ČR se realizují převážně technologicky středně náročné fáze výrobního procesu a špičkové součásti výroby zajišťují zahraniční subdodavatelé. Zároveň omezování komparativních výhod souvisí s pokračující mezinárodní či globální fragmentací výroby, kdy se na vzniku konkrétního finálního produktu podílí rostoucí počet podnikatelských subjektů v rámci tzv. hodnotového řetězce či hodnotové sítě. Pro posilování konkurenceschopnosti českých výrobců i pro upevňování jejich pozic na evropském trhu i na globálních trzích je proto nezbytné hledat cesty k posunu v těchto řetězcích směrem k technologicky náročnějším součástem výrobního procesu, popř. předvýrobním a povýrobním procesům náročným na infrastrukturu i kompetence. Přispívat by k němu mělo i prohlubování jednotného vnitřního trhu podporované zjednodušováním jeho regulatorního rámce a odbouráváním překážek, které dosud stojí v cestě plné realizaci základních čtyř svobod, na nichž je jednotný vnitřní trh založen (svobody pohybu zboží, služeb, osob a kapitálu).

Právě zprůhledňování a zefektivňování regulatorního rámce vnitřního trhu, jeho větší přístupnost pro občany i podnikatelské subjekty a plnou realizaci čtyř svobod vláda ČR v návaznosti na analýzu zařadila ke svým klíčovým prioritám. Zároveň identifikovala i řadu opatření, která je nutná pro plné využití potenciálu jednotného vnitřního trhu v návaznosti na stávající evropskou legislativu i další unijní iniciativy realizovat na národní úrovni. Dílčí sektorové priority pak zacílila zejména do oblasti energetiky, dopravy a vědy, výzkumu a inovací.

HOSPODÁŘSKÝ ROZMĚR ČESKÉ ZAHRANIČNÍ POLITIKY: AGENDA A UDÁLOSTI

Klíčovým tématem běžné agendy v oblasti podpory VEV, od kterého se odvíjel i průběh hlavních událostí, se v roce 2015 stalo prohlubování institucionální spolupráce mezi MZV a dalšími orgány státní správy, které do oblasti podpory VEV svou činností zasahují. Toto prohlubování začalo již v roce 2014, kdy byla podepsána *Rámcová dohoda mezi MPO ČR a MZV ČR o zásadách spolupráce při zajišťování podpory exportu a ekonomické diplomacie ČR*¹¹ a rovněž *Memorandum o spolupráci mezi MZV ČR a Ministerstvem zemědělství ČR*.¹² Ještě v průběhu roku 2014 na meziinstitucionální dohody navázalo zřízení Klientského centra pro export, vypracování první verze jednotného Katalogu služeb agentury CzechTrade a zastupitelských úřadů (ZÚ), vytvoření Mapy globálních oborových příležitostí a zahájení společného exportního vzdělávání pracovníků MZV, MPO a CzechTrade.¹³

V roce 2015 proběhla aktualizace Katalogu služeb směrem k rozšíření portfolia v oblasti obchodní politiky a vnitřního trhu EU. Tuto aktualizaci prezentovali zástupci MZV a MPO na setkání s novináři na počátku října.¹⁴ Nově poskytované služby směřují k odstraňování překážek na vnitřním trhu EU. Zahrnují expertní podporu v oblasti znění a výkladu mezivládních a meziresortních smluv, poskytování informací o konkrétních relevantních bariérách při vstupu na zahraniční trhy včetně komunikace s orgány EU a vedení jednání ve smíšených meziresortních a mezivládních komisích v rámci společné obchodní politiky EU. Dále k nim patří i řešení problémů na vnitřním trhu EU – poradenství při uvádění výrobků na trh v členských zemích EU prostřednictvím Kontaktního místa pro výrobky (ProCoP) na MPO a asistence při mimosoudních řešeních obchodních sporů exportérů s úřady ve členských státech EU, kterou zajišťuje odbor evropských záležitostí a vnitřního trhu MPO v rámci sítě SOLVIT.¹⁵ Odbor evropských záležitostí a vnitřního trhu MPO rovněž zahájil poskytování konzultací o systému a projektech ekonomické migrace (Fast Track, Welcome Package).¹⁶

V součinnosti mezi MZV a MPO vznikla druhá verze *Mapy globálních oborových příležitostí*. Její zpracování nově probíhalo ve třech fázích. Nejprve MZV realizovalo vstupní analýzu jednotlivých teritorií. Její výsledky se posléze ověřovaly na jednotlivých ZÚ a v zahraničních kancelářích (ZK) CzechTrade. V druhé fázi se nashromážděné údaje zkompletovaly a zanesly k jednotlivým teritoriálním kartám. Karty byly následně postoupeny podnikatelským asociacím, CzechTrade a MPO ke konzultaci. Třetí fáze zahrnovala opětovné ověření materiálu ze strany ZÚ a ZK CzechTrade s cílem zpřesnit textové interpretace a kvantifikaci strategických záměrů vlád exportních teritorií.¹⁷ Výstupní materiál nově u každého exportního teritoria uváděl klíčové makroekonomické ukazatele a komentář ke konkrétním exportním příležitostem zasazený do širšího politicko-ekonomického kontextu.

Z hlediska způsobu vydání byla druhá verze Mapy inovativní v tom, že vznikla hned ve třech odlišných podobách. V červnu 2015 MZV, MPO a CzechTrade představily tištěnou verzi s členěním údajů o exportních příležitostech dle teritoria.¹⁸ Současně prezentovaly i interaktivní verzi, která umožňuje generovat data jak teritoriálně,

tak oborově.¹⁹ Údaje o exportních příležitostech pro 23 perspektivních oborů českého hospodářství pak publikovaly v prosinci.²⁰

Sektorovým členěním údajů o exportních příležitostech v Mapě globálních oborových příležitostí se MZV, MPO a CzechTrade částečně odklonily od původní koncepce z roku 2014,²¹ resp. od *Exportní strategie ČR 2012–2020*,²² k jejíž podobě významně přispěl ještě ministr Martin Kuba (ODS; MPO 2011–2013). Ty směřovaly exportní aktivity ČR do 12 prioritních teritorií a 25 zájmových teritorií. Nová Mapa tento přístup sice výslovně nezrušila, reagovala však na skutečnost, že v některých původně prioritních teritoriích, jako jsou Irák a Ukrajina, došlo v nedávné době k výraznému zhoršení politicko-bezpečnostní situace.²³ Směrování exportních aktivit ČR podle oborových příležitostí při současném zachování *Exportní strategie ČR 2012–2020* umožnilo tuto politicko-bezpečnostní nestabilitu zohlednit, aniž by došlo k diplomatické kritice ze strany dotčených států za jejich vyřazení ze seznamu prioritních teritorií.

Další novou aktivitou v oblasti podpory VEV byla pilotní evaluace obchodně-ekonomické činnosti ZÚ a MZV.²⁴ Ta zahrnovala sedm oblastí – plánování aktivit obchodně-ekonomické činnosti ZÚ, kvalitu ekonomického zpravodajství a souhrnných teritoriálních informací, stav asistenčních služeb, podobu projektů ekonomické diplomacie, spolupráci ZÚ s příslušnými odbory MZV, spolupráci ZÚ s CzechTrade a s CzechInvest a konečně hodnocení ZÚ z pohledu podnikatelských asociací. Její výsledky prezentovali zástupci MZV, MPO a CzechTrade v průběhu června na pravidelné Konferenci ekonomických radů.²⁵ Nasvědčovaly tomu, že je pozitivně vnímána jak z pohledu MZV, tak z pohledu podnikatelských asociací. Konkrétní desítku nejlépe hodnocených ZÚ tvoří podle MZV zastoupení ČR v Indii, Indonésii, Malajsii, Etiopii, Saúdské Arábii, Spojených arabských emirátech, Velké Británii, Srbsku, Itálii a USA, podle podnikatelských asociací pak zastoupení ČR v Itálii, Jihoafrické republice, Kolumbii, Malajsii, Rakousku, Saúdské Arábii, Senegal, Slovinsku, USA, Thajsku a Uzbekistánu. Podnikatelské asociace hodnotily vedle ZÚ i obchodně-ekonomickou činnost MZV. Výsledky naznačily, že ji vnímají jako nadprůměrnou v oblasti komunikace a kvality poskytovaných informací a misí do zahraničí; resp. průměrnou v oblasti úrovně exportních projektů, exportních seminářů a projektů rozvojové spolupráce. I když v žádné oblasti neoznačily podnikatelské asociace obchodně-ekonomickou činnost MZV jako podprůměrnou, poukázaly na značné rezervy v úrovni projektů rozvojové spolupráce.

V návaznosti na *Ujednání mezi MZV ČR a MZe ČR při zřízení a provozování pozic zemědělských diplomatů* z listopadu 2014,²⁶ došlo v roce 2015 k obsazení prvních pozic agrárních diplomatů, a to v ČLR, Rusku, Srbsku s přesahem působnosti do dalších teritorií západního Balkánu a v Saúdské Arábii s přesahem působnosti do dalších teritorií Arabského poloostrova. Z důvodu nestability se však neobsadila plánovaná pozice na Ukrajině. Na nově zřízené posty byli vybráni kandidáti se zkušenostmi z oblasti mezinárodního obchodu, a to jak z úrovně státních institucí, tak z úrovně soukromého sektoru.²⁷ Hlavní náplní jejich činnosti se stal monitoring trhu se zemědělskými a potravinářskými výrobky, zastupování zájmů zemědělských a potravinářských subjektů působících v ČR včetně resortních nevládních organizací ve vztahu

k odběratelům v zemi působení.²⁸ Kromě toho se předpokládá, že agrární diplomaté budou spolupracovat s úřady v zemi působení při odstraňování překážek v obchodu se zemědělskými a potravinářskými výrobky a že se budou účastnit proexportních aktivit MZV a MZe, jako jsou mezinárodní výstavy, podnikatelské mise, semináře apod.

Obdobně jako s MZe posílilo MZV spolupráci i s Úřadem vlády ČR, a to na základě *Memoranda o vytvoření postů diplomatů pro vědu, výzkum a inovace* podepsaného ministrem zahraničních věcí Lubomírem Zaorálkem a místopředsedou vlády pro vědu, výzkum a inovace Pavlem Bělobrádkem v květnu 2015.²⁹ Náplní činnosti tzv. vědeckých diplomatů se podle memoranda měla stát propagace výsledků českého základního a aplikovaného výzkumu, zajišťování kontaktů mezi výzkumníky včetně podpory výměnných pobytů a prohloubení spolupráce mezi soukromou a akademickou aférou. Jako první vědecká diplomatka byla v rámci pilotního projektu vyslána Delana Mikolášová do Izraele. O zřízení tohoto postu se začalo uvažovat rovněž na ZÚ v USA.

Stejně jako v předcházejících letech nechyběly v agendě sektorových ministerstev pro rok 2015 tradiční formy podpory VEV. Ministerstvo průmyslu a obchodu přispělo k podpoře VEV svou oficiální účastí na 30 zahraničních veletrzích a výstavách, kterých se za ČR účastnilo celkem 218 vystavovatelů. Ve spolupráci s MPO se prostřednictvím incomingových misí uskutečnilo i 15 tuzemských veletrhů s mezinárodní účastí včetně 57. ročníku Mezinárodního strojírenského veletrhu v Brně.³⁰ Velmi intenzivně byly využívány rovněž podnikatelské mise doprovázející klíčové ústavní činitele na jejich zahraničních cestách, a to za aktivního organizačního přispění podnikatelských asociací, zejména Hospodářské komory ČR (HK) a Svazu průmyslu a dopravy ČR (SP).

Ministerstvo zahraničních věcí realizovalo 83 projektů ekonomické diplomacie v celkovém finančním objemu 8,9 mld. Kč.³¹ Z hlediska jejich počtu a finančního objemu to představuje meziroční nárůst o 63 %, resp. o 97 %.³² Dále MZV uskutečnilo pravidelnou výroční Konferenci ekonomických diplomatů³³ a ředitelů zahraničních kanceláří CzechTrade, a to za účasti zástupců téměř 500 podnikatelských subjektů. Jako partner podpořilo též třetí ročník Festivalu exportu.³⁴

Nově vzrostl v činnosti MZV v souvislosti s květnovou zahraniční cestou ministra Zaorálka do Keni, Mosambiku a na Mauricius důraz na vyhledávání a využívání investičních a exportních možností v Africe. Už v dubnu uspořádalo MZV pro české exportéry seminář o investičních možnostech v Guineji za účasti guinejské centrální banky.³⁵ Na něj tematicky navázal červnový Africký den,³⁶ seminář zaměřený na exportní potenciál, rizika a lokální podmínky západního a východního regionu subsaharské Afriky, a dále pak prosincová konference věnovaná financování exportních příležitostí v regionu subsaharské Afriky.³⁷

V souvislosti s uzavřením dohody o omezení iránského jaderného programu dosažené v červenci 2015 a očekávaným zrušením mezinárodních sankcí uvalených na Írán vzrostl i důraz na exportní příležitosti v tomto teritoriu. Ještě před zářijovou cestou ministra Zaorálka do země, jejímž cílem bylo přispět k hlavně rozvoji bilaterálních ekonomických vztahů, se v prostorách MZV uskutečnilo setkání ministerské delegace s podnikatelským doprovodem.³⁸ Na zahraniční cestu ministra Zaorálka do Íránu na-

vázala prosincová konference o exportních příležitostech v zemi, na níž se identifikovala hlavní hospodářská odvětví mající potenciál pro české exportéry po uvolnění ekonomických sankcí jako energetický, petrochemický, lodní a letecký průmysl.³⁹

HOSPODÁŘSKÝ ROZMĚR ČESKÉ ZAHRANIČNÍ POLITIKY: IDENTIFIKACE A CHARAKTERISTIKA KLÍČOVÝCH AKTÉRŮ

Pokud jde o postavení klíčových aktérů podpory VEV, už v roce 2014 se objevilo několik nových trendů. Vedle posilování spolupráce mezi sektorovými ministerstvy šlo především o proaktivní přístup hlavy státu při zahraničních cestách a dále o obnovení pozice státních agentur na podporu VEV ČR CzechTrade a CzechInvest po překonání snah o jejich sloučení.⁴⁰ Nejistota naopak panovala, pokud se týče státem zřizovaných institucí na financování a pojišťování exportu – České exportní banky (ČEB) a Exportní a garanční pojišťovací společnosti (EGAP).

Proaktivní přístup prezidenta Miloše Zemana v oblasti podpory VEV pokračoval i v průběhu roku 2015, přičemž oproti předchozímu roku důraz na VEV zintenzivnil hlavně v jeho vnitrostátních aktivitách. Tématu podpory VEV věnoval podstatnou část svého vystoupení na 27. sněmu HK⁴¹ a při setkání s vedoucími ZÚ.⁴² Ve svých projevech M. Zeman představil formy spolupráce státu a podnikatelské sféry v oblasti podpory VEV, apeloval na vyšší úlohu ekonomické diplomacie v náplni činnosti ZÚ a upozornil na liknavost českých investorů při součinnosti se státními aktéry podpory VEV při vymáhání pohledávek v zahraničních teritoriích. Zvláštní pozornost pak věnoval podpoře VEV ve vztahu k ČLR při vystoupení na Čínském investičním fóru 2015⁴³ a při příležitosti srpnového otevření pražské pobočky Bank of China,⁴⁴ kde vyzdvihl význam rozvoje vzájemné hospodářské spolupráce mezi oběma zeměmi pro ČR.

Obvyklým způsobem probíhala podpora VEV při zahraničních cestách M. Zemana do vybraných zemí Arabského poloostrova a do Ázerbájdžánu.⁴⁵ V Jordánsku se prezident Zeman zúčastnil česko-jordánského podnikatelského fóra,⁴⁶ na němž vyjádřil nutnost stabilizace bezpečnostní situace v zemi před zahájením aktivit ekonomické diplomacie, a dále zde za ČR uzavřel dohodu o vzájemné energetické spolupráci mezi oběma zeměmi.⁴⁷ Podnikatelského semináře se M. Zeman zúčastnil i v SAE (zájmové teritorium), kde spolu s náměstkem Vladimírem Bártlem (MPO) jednal o možnostech rozšíření vzájemné obchodní spolupráce.⁴⁸ Konkrétnější výsledky v oblasti podpory VEV přinesla zahraniční cesta hlavy státu do Ázerbájdžánu (zájmové teritorium), kde byla podepsána deklarace o strategickém partnerství mezi ČR a Ázerbájdžánem a memorandum o zemědělské spolupráci vytvářející rámec pro navazování kontaktů v oblasti zemědělského managementu a vědecko-technického výzkumu.⁴⁹ Zeman se zúčastnil i česko-ázerbájdžánského obchodního fóra, na němž spolu se zástupci SP poukázal na zájem a na potenciál českých podnikatelských subjektů, pokud jde o obchodní spolupráci v technologické oblasti.⁵⁰

Vedle aktivit hlavy státu v oblasti VEV se v roce 2015 projevil proaktivní přístup i v činnosti agentury CzechTrade, která usilovala o kooperaci s HK, aby svými exportními konferencemi a semináři lépe oslovila i regionální podnikatelské subjekty. Užší

spolupráci navázala také s Asociací malých a středních podniků s cílem společně realizovat *Manuál pro exportéra*.⁵¹ Podepsáním memoranda o spolupráci mezi CzechTrade a FMV VŠE v Praze, které vytváří formální rámec pro výměnu odborníků, společnou účast na sympoziích atp. pak upevnila i své kontakty s akademickou sférou.⁵² Novinkou v oblasti podpory VEV ze strany CzechTrade se stalo vydání osmi exportních průvodců,⁵³ které v tištěné a on-line podobě poskytují přehledné informace o vybraných zájmových zemích z hlediska exportu, a uspořádání setkání s nejvýznamnějšími klienty.⁵⁴ K posilování proaktivní podpory VEV agenturou CzechTrade přispělo rovněž prodloužení čerpání finančních prostředků z EU projektu Společná účast na specializovaných výstavách a veletrzích v zahraničí 2013–2014 do konce listopadu 2015.⁵⁵

Agentura CzechInvest posilovala v roce 2015 svou pozici navzdory obvinění bývalého vedení z podvodu.⁵⁶ Napomohla k tomu zejména nová koncepce,⁵⁷ podle níž by se Česká republika měla v horizontu tří let dostat mezi deset investorsky nejatraktivnějších zemí EU. Za tímto účelem koncepce cílila na zkvalitnění investorského servisu, lepší koordinaci podnikatelských aktivit, důraz na využívání výzkumně-vývojových kapacit a prohloubení činnosti v zahraničních teritoriích. Pro snadnější splnění koncepce se z agentury vyčlenila administrace fondů EU⁵⁸ a od roku 2016 bude spadat do kompetencí nové Agentury pro podnikání a inovace. CzechInvest by se tak měl v budoucnu soustředit výhradně na zprostředkování pobídek pro investice do ČR.⁵⁹

Vedle agentur CzechTrade a CzechInvest se v roce 2015 vyjasnila i pozice státních institucí určených k zajištění financování a pojišťování exportních aktivit ČEB a EGAP. V těch docházelo od roku 2011 opakovaně k pochybení vedení při sjednávání úvěrových a pojišťovacích případů sklářských firem v Rusku a na Ukrajině. V roce 2014 situace vyústila razíí protikorupční policie ve společném sídle obou institucí a následně též vyšetřováním pro podezření z korupce a z neopodstatněného čerpání státních dotací. Logicky pak následovaly personální změny ve vedení obou institucí.⁶⁰

Ačkoli obě instituce oznámily v průběhu roku další prohlubování svých dosavadních ztrát,⁶¹ vedení obou deklarovalo, že se nebudou hradit ze státního rozpočtu jako v předcházejících letech,⁶² nýbrž z rezervních fondů a z prodeje ztrátových pohledávek ve veřejné soutěži. Ke stabilizaci ČEB a EGAP dále přispělo ukončení policejního vyšetřování, ke kterému dalo podnět kontrolní šetření NKÚ z období let 2011–2014. Došlo k obvinění bývalého vedení ČEB a EGAP z porušení povinnosti při správě cizího majetku a z porušení závazných pravidel hospodářského styku.⁶³ Směrem k zachování obou institucí a k podpoře jejich proaktivního přístupu v oblasti VEV vyústila také širší vládní debata o optimální podobě a efektivnosti systému exportního financování. Na sklonku roku vláda ČR rozhodla o navýšení kapitálu EGAP o 2,775 mld. Kč a o plánovaném navýšení kapitálu ČEB v roce 2016 o 1 mld. Kč.⁶⁴ Akciové podíly jednotlivých ministerstev v ČEB a EGAP vládní rozhodnutí neměnilo, vláda ČR však posílila svou kontrolu nad činností ČEB a pozměnila systém spoluúčasti na krytí rizika. Namísto původní 95% účasti na krytí rizika EGAP a 5% spoluúčasti financující banky bude EGAP nově uplatňovat spoluúčast financující banky v rozmezí 0–10% v závislosti na rizikovitosti případu. V roce 2015 EGAP zaznamenala nárůst počtu uzavřených smluv z řad malých a středních podniků a celkem pojistila exportní případy o hodnotě 40,5 mld. Kč, v souladu s požadavky na kapitálovou a solventní

přiměřenost se rovněž navýšil základní kapitál EGAP na 4,075 mld. Kč. K podpoře VEV přispěla v roce 2015 i ČEB uzavřením úvěrových a záručních smluv v celkové hodnotě 4,04 mld. Kč.⁶⁵

HOSPODÁŘSKÝ ROZMĚR ČESKÉ ZAHRANIČNÍ POLITIKY VE VEŘEJNÉM A MEDIÁLNÍM PROSTORU

Podobně jako v předcházejících letech se i v roce 2015 podpora VEV těšila značnému zájmu ve veřejném prostoru. Debatu zde ostatně podněcovaly klíčové státní instituce, a to jak novinkami, s nimiž v průběhu roku přicházely, tak i snahou zapojit podnikatelskou sféru a její zájmová seskupení do inovací systému podpory exportu a investic. Do určité míry k ní přispívaly i iniciativy ze strany EU – např. únorová návštěva místopředsedy Evropské komise Jyrki Katainena v ČR směřující k prezentaci Junckerova investičního balíčku nebo konzultace vedené se zainteresovanými státními i nestátními subjekty v rámci přípravy nové obchodní strategie.

Významným impulzem k debatě o podpoře VEV byla i první evaluace systému ekonomické diplomacie za součinnosti českých exportérů. Mnoho aktivit ke zvyšování informovanosti o podpoře VEV a popularizaci pak vyvinula sama podnikatelská sféra prostřednictvím svých reprezentací – např. HK, SP nebo teritoriálně zaměřených obchodních komor. Zde kromě služeb státu na podporu VEV rezonovalo rovněž téma geografické orientace českého exportu. Ke klíčovým otázkám přitom patřily přetrvávající překážky a rizika podnikatelských záměrů v Rusku a na Ukrajině, a též nové podnikatelské příležitosti v teritoriích, jejichž potenciál ČR dosud plně nevyužívá – např. v Íránu nebo na Kubě.

V neposlední řadě k debatám přispívala opět i akademická sféra a odborné think tanky. Tématu podpory VEV se věnovaly některé konference,⁶⁶ policy papery a rostoucí měrou též kvalifikační práce studentů ekonomicky a politicky zaměřených oborů. Ačkoli tato sféra hodnotila posuny v systému podpory VEV vesměs pozitivně, zaznívaly z ní i kritičtější hlasy poukazující na skutečnost, že vyšší akcent na ekonomické zájmy v české zahraniční politice je mnohdy v konfliktu s její dosavadní hodnotovou orientací, zejména s podporou lidských práv.⁶⁷ Podobné poukazy na devaluaci hodnotového základu české zahraniční politiky v souvislosti s rostoucí snahou otvírat dveře exportérům a lákat investory přicházely i z občanského sektoru. Zřejmé je to např. z petice *Prezidente, odejděte*, která byla s více než 11 000 podpisů předána Senátu Parlamentu ČR spolu s požadavkem na podání žaloby na prezidenta pro opakované porušování Ústavy ČR.⁶⁸

V médiích byla velká pozornost v roce 2015 věnována především prezentaci pravidelných událostí jako výstav, veletrhů, podnikatelských fór atd., příležitostí a hrozbám v jednotlivých exportních teritoriích a konečně i konkrétním příkladům úspěšných či problematických obchodních případů realizovaných českými exportéry v zahraničí. Dále se média v poměrně širokém rozsahu zhostila prezentace novinek, s nimiž v průběhu roku přicházeli jednotliví aktéři podpory VEV. Oproti minulosti se zjevně zmírnila polarizace postojů k aktivitám státu v této oblasti a výrazně více zpráv

věnovaných této problematice vyznívalo pozitivně. Mezi rezonující témata patřila větší spokojenost českých exportérů se službami poskytovanými státem, navyšováním prostředků na projekty ekonomické diplomacie, lepším využíváním prezentačních akcí i rostoucím počtem obchodních případů, při nichž podnikatelským subjektům asistují.⁶⁹ Ani kritika ale zcela neumkla. Ozývala se zejména z řad stoupenců liberálního modelu ekonomické diplomacie, kteří považují adresnou podporu exportérů za prvek deformující konkurenci. Vyhraněné postoje se objevovaly ve vztahu k některým specifickým otázkám – např. dohodám TTIP a TiSA.

Jako kontroverzní se opět jevil proaktivní ofenzivní přístup prezidenta Zemana. V jeho případě média upozorňovala na zařazování problematických osob do podnikatelského doprovodu. Diskutovalo se zejména o cestě do Kazachstánu a Tadžikistánu na sklonku roku 2014, které se účastnil Petr Bernatík, výkonný ředitel zbrojařské firmy Imex Group, spojené se sérií neřízených explozí munice ve vojenském skladu ve Vrbětích.⁷⁰ Posléze média poukazovala na skutečnost, že Hrad pod tíhou této kritiky přestal složení podnikatelského doprovodu zveřejňovat. Pozitivně nebyla přijímána ani skutečnost, že na Zemanovu návštěvu v ČLR zástupci prioritních hospodářských odvětví přizváni nebyli. Namísto nich s prezidentem cestoval úzký výběr sportovních reprezentantů a zástupců sportovních zájmových skupin.⁷¹ Z prezidentových výroků se v souvislosti s podporou VEV dostala do popředí zejména kritika islámu. Ta podle některých zahraničních zpravodajských webů v červnu 2015 vyvolala řadu negativních ohlasů v Saúdské Arábii a měla vést i k úvahám o zrušení připravovaného Česko-saúdského obchodního fóra i o omezení obchodních styků Saúdské Arábie s ČR.⁷²

ZÁVĚR

Celkově v roce 2015 v oblasti podpory VEV podobně jako v předcházejícím roce převládla tendence k depolitizaci a depolarizaci, což umožnilo další rozvoj její institucionální základny i nástrojového mixu. Ani nadále však nelze jednoznačně tvrdit, že by urovnání institucionálního nastavení podpory VEV bylo definitivní. K příznivé situaci v posledních letech výrazně přispívalo rozložení sil na české politické scéně. Otázkou zůstává, zda se ve zbývající části volebního období podaří systém dostatečně upevnit, aby se snížila citlivost na změny politické garnitury, která dosud patřila k nejvýraznějším slabinám. Klíčovým faktorem přitom patrně bude hloubka stabilizace (resp. depolarizace) vztahů mezi MZV a MPO. Ta dosud zasáhla smluvní rámec vzájemných vztahů a nastavení organizačního aparátu, prvky rivalitity však přežívají v části úřednického aparátu, a to jak na ústředí, tak v rámci zahraniční sítě.

Dalším kritickým aspektem se patrně stane i nastavení priorit celého systému. Posun od teritoriálních příležitostí k oborovým není momentálně jednoznačně přijímán. Dostatečná pozornost zatím navíc není věnována přidané hodnotě realizované na území ČR při zapojení mezinárodních ekonomických vztahů, resp. potřebným posunům v globálních a regionálních hodnotových řetězcích. Určitý deficit rovněž přetrvává ve vztahu ČR k EU. Vláda ČR k mnoha otázkám z oblasti podpory VEV, jejichž řešení je v kompetenci komunitárních orgánů, přistupuje ofenzivně a směřuje

svou aktivitu k prosazování zájmů ČR, za stejným účelem využívá i spolupráci s dalšími členskými zeměmi. Nezúročen ale zůstává potenciál, který by zejména v delším časovém horizontu mohly nabízet mediátorství nebo vyšší aktivita při prosazování zájmů EU jako celku. Dalším limitem je pak v některých případech neaktivní přístup, resp. nezájem podnikatelské sféry, díky němuž nejsou možnosti vyplývající z členství ČR v EU plně využívány. V roce 2015 byl takovým příkladem přístup k EFSI.

Poznámky

- ¹ World Economic Forum: *Global Competitiveness Report 2015–16*, 2016. On-line: www3.weforum.org/docs/gcr/2015-2016/Global_Competitiveness_Report_2015-2016.pdf;
International Monetary Fund: *World Economic Outlook. Adjusting to Lower Commodity Prices*, 2015, s. 1. On-line: www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2015/02/pdf/text.pdf; World Bank: *Global Economic Prospects*, 2016, s. 3. On-line: www.worldbank.org/content/dam/Worldbank/GEP/GEP2016a/Global-Economic-Prospects-January-2016-Spillovers-amid-weak-growth.pdf.
- ² MF ČR: *Makroekonomická predikce – leden 2016*, 2016. On-line: www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/makroekonomika/makroekonomicka-predikce/2016/makroekonomicka-predikce-leden-2016-23826.
- ³ European Commission: *Commission Staff Working Document. Country Report Czech Republic 2016*, 2015. On-line: www.ec.europa.eu/europe2020/pdf/csr2016/cr2016_czech_en.pdf.
- ⁴ Niedermayer (TOP 09): *Junckerův plán není samospasitelný*. ParlamentníListy.cz. On-line: www.parlamentnilisty.cz/politika/politici-volicum/Niedermayer-TOP-09-Junckeruv-plan-neni-samospasitelnny-381143.
- ⁵ Evropská komise: *Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů. COM (2015) 550 final*, 2015. On-line: ec.europa.eu/DocsRoom/documents/14007?locale=en.
- ⁶ Pro oblast digitální ekonomiky Evropská komise připravila i samostatnou *Strategii EU pro jednotný digitální trh*.
- ⁷ MPO ČR: *Nová strategie pro vnitřní trh EU – co by v ní ČR ráda viděla. Informace k nové strategii pro vnitřní EU a prioritám ČR*, 2015. On-line: www.mpo.cz/dokument157160.html.
- ⁸ Vláda ČR: *Priority ČR v agendě vnitřního trhu*. Analytická příloha, 2015. On-line: www.vlada.cz/assets/evropske-zalezitosti/aktualne/Analyticka-priloha_1.pdf.
- ⁹ Vláda ČR: *Koncepce zahraniční politiky*. Část 4.2, 2015. On-line: www.mzv.cz/file/1565920/Koncepce_zahranicni_politiky_CR.pdf.
- ¹⁰ Materiál navazuje na *Koncepci politiky ČR v EU: Aktivní a srozumitelná ČR v jednotné Evropě, Exportní strategii ČR pro léta 2012–2020* a některé další strategické a koncepční dokumenty týkající se rozvoje českého hospodářství a jeho institucionálního rámce.
- ¹¹ MPO ČR: *Rámcová dohoda mezi MPO ČR a MZV ČR o zásadách spolupráce při zajišťování podpory exportu a ekonomické diplomacie České republiky*, 2014. On-line: download.mpo.cz/get/50736/57723/613914/priloha001.pdf.
- ¹² MZV ČR: *Memorandum o spolupráci mezi MZV ČR a MZe ČR*, 2014. On-line: www.mzv.cz/file/1199646/Memorandum_o_spolupraci_mezi_MZV_a_MZe.pdf.
- ¹³ MZV ČR: *Setkání s podnikateli na téma ekonomická diplomacie v roce 2015*, 16. 12. 2014. On-line: www.mzv.cz/ekonomika/cz/udalosti/setkani_s_podnikateli_na_tema_ekonomicka.html.
- ¹⁴ MPO ČR: *Zástupci MPO a MZV představili aktualizovaný katalog služeb Klientského centra pro export a Jednotné zahraniční síť*, 2. 10. 2015. On-line: www.mpo.cz/dokument164858.html.
- ¹⁵ MPO ČR: *Co je SOLVIT?*, 24. 4. 2008. On-line: www.mpo.cz/dokument43862.html.
- ¹⁶ MPO ČR: *Export v kostce – nabídka služeb státu pro exportéry v roce 2015 – aktualizované vydání*, 13. 9. 2015, s. 19–20. On-line: download.mpo.cz/get/52462/61228/637293/priloha001.pdf.

- ¹⁷ MZV ČR: *Mapa globálních oborových příležitostí 2015*, 19. 6. 2015(a), s. 19–23. On-line: www.mzv.cz/file/1535280/MOP_2015.pdf.
- ¹⁸ MZV ČR: *Mapa globálních oborových příležitostí*, 19. 6. 2015(b). On-line: www.mzv.cz/ekonomika/cz/servis_exporterum/mapa_globalnich_oborovych_prilezitosti/mapa_globalnich_oborovych_prilezitosti.html.
- ¹⁹ *Mapa oborových příležitostí*. BusinessInfo.cz, 2015. On-line: www.businessinfo.cz/cs/zahranicni-obchod-eu/mapa-oborovych-prilezitosti.html?type=1.
- ²⁰ MZV ČR: *Sektorové vydání Mapy globálních oborových příležitostí*, 18. 12. 2015. On-line: www.mzv.cz/ekonomika/cz/udalosti/sectorove_vydani_mapy_globalnich.html.
- ²¹ MPO ČR: *Mapa globálních oborových příležitostí 2014/2015*, 2014. On-line: www.mpo.cz/kalendar/download/72385/priloha008.pdf.
- ²² MPO ČR: *Exportní strategie ČR 2012–2020*, 15. 3. 2012. On-line: download.mpo.cz/get/45705/51548/587267/priloha001.pdf.
- ²³ *Vláda v tichosti opouští ideu prioritních zemí pro český export*. HlídacíPes.org, 17. 6. 2015. On-line: hlidacipes.org/vlada-v-tichosti-opousti-ideu-prioritnich-zemi-pro-cesky-export/.
- ²⁴ MZV ČR: *Ministerstvo zahraničních věcí představilo výsledky hodnocení obchodně-ekonomické činnosti*, 26. 6. 2015. On-line: www.mzv.cz/jnp/cz/udalosti_a_media/tiskove_zpravy/x2015_06_26_mzv_prestavilo_vysledky.htm.
- ²⁵ Tamtéž.
- ²⁶ *Ujednání mezi MZV ČR a MZe ČR o zásadách spolupráce při zřízení a provozování pozic zemědělských diplomatů*. BusinessInfo.cz, 14. 11. 2014. On-line: www.businessinfo.cz/app/content/files/teritoria/MZV-dokument-ujednani-spoluprace-141209.pdf.
- ²⁷ MZe ČR: *Ministerstvo zemědělství vybralo agrodiplomaty*, 19. 6. 2015. On-line: eagri.cz/public/web/mze/tiskovy-servis/tiskove-zpravy/x2015_ministerstvo-zemedelstvi-vybralo.html.
- ²⁸ Kütner, Dušan: *Agrárními diplomaty budou lidé z ministerstev i Madety. Ukrajina se odkládá*. E15.cz, 18. 6. 2015. On-line: zpravy.e15.cz/domaci/udalosti/agrarnimi-diplomaty-budou-lide-z-ministerstev-i-madety-ukrajina-se-odklada-1201184.
- ²⁹ *Česko bude mít vědecké diplomaty, první zamíří do Izraele*. E15.cz, 25. 5. 2015. On-line: zpravy.e15.cz/domaci/politika/cesko-bude-mit-vedecke-diplomaty-prvni-zamiri-do-izraele-1192705.
- ³⁰ MPO ČR: *Zpráva o plnění Exportní strategie České republiky pro období 2012–2020 – Exekutivní shrnutí za rok 2015*, 13. 4. 2016, s. 19. On-line: download.mpo.cz/get/55232/63170/651504/priloha001.pdf.
- ³¹ Tamtéž.
- ³² Zemanová, Štěpánka–Machoň, Miloslav (2015): *Hospodářský rozměr české zahraniční politiky*. In: Kořan, Michal a kol.: *Česká zahraniční politika v roce 2014. Analýza ÚMV*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, s. 294.
- ³³ MZV ČR: *Výroční konference ekonomických diplomatů v roce 2015*, 8. 7. 2015. On-line: www.mzv.cz/ekonomika/cz/udalosti/konference_ekonomickych_diplomatu_2015/vyrocní_konference_ekonomickych_1.html.
- ³⁴ MZV ČR: *MZV partnerem Festivalu Exportu CZ 2015*, 29. 5. 2015. On-line: www.mzv.cz/ekonomika/cz/udalosti/mzv_partnerem_festivalu_exportu_cz_2015.html.
- ³⁵ MZV ČR: *Česko-guinejské obchodní a investiční fórum*, 24. 4. 2015. On-line: www.mzv.cz/ekonomika/cz/udalosti/cesko_guinejske_obchodni_a_investicni.html.
- ³⁶ MZV ČR: *Africký den – mezinárodní obchodní seminář na půdě MZV*, 29. 6. 2015. On-line: www.mzv.cz/ekonomika/cz/udalosti/africky_den_mezinarodni_obchodni_seminar.html.
- ³⁷ MZV ČR: *Konference „SUBSAHARSKÁ AFRIKA – exportní příležitosti a jejich financování“*, 15. 12. 2015. On-line: www.mzv.cz/ekonomika/cz/udalosti/konference_subsaharska_afrika_exportni.html.
- ³⁸ MZV ČR: *Ministr Zaorálek diskutoval s podnikateli před cestou do Íránu*, 3. 9. 2015. On-line: www.mzv.cz/ekonomika/cz/udalosti/ministr_zaoralek_diskutoval_s.html.
- ³⁹ MZV ČR: *Írán – země nových exportních příležitostí*, 10. 11. 2015. On-line: www.mzv.cz/ekonomika/cz/udalosti/iran_zeme_novych_exportnich_prilezitosti.html.

- ⁴⁰ Zemanová, Štěpánka–Machoň, Miloslav (2015): Hospodářský rozměr české zahraniční politiky, op. cit., s. 295.
- ⁴¹ *Projev prezidenta republiky na XXVII. sněmu HK ČR*. Hrad.cz, 28. 5. 2015. On-line: www.hrad.cz/cs/prezident-cr/soucasny-prezident-cr/vybrane-projevy-a-rozhovory/projev-prezidenta-republiky-na-xxvii.-snemu-hospodarske-komory-cr-11613#from-list.
- ⁴² *Projev prezidenta republiky při přijetí vedoucích ZÚ ČR v zahraničí*. Hrad.cz, 25. 8. 2015. On-line: www.hrad.cz/cs/prezident-cr/soucasny-prezident-cr/vybrane-projevy-a-rozhovory/projev-prezidenta-republiky-pri-prijeti-vedoucich-zastupitelskych-uradu-cr-v-zahranici-12245#from-list.
- ⁴³ *Projev prezidenta republiky při „China Investment Forum 2015“*. Hrad.cz, 10. 11. 2015. On-line: www.hrad.cz/cs/prezident-cr/soucasny-prezident-cr/vybrane-projevy-a-rozhovory/projev-prezidenta-republiky-pri-china-investment-forum-2015-12291#from-list.
- ⁴⁴ *Projev prezidenta republiky při slavnostním otevření pobočky Bank of China v ČR*. Hrad.cz, 31. 8. 2015. On-line: www.hrad.cz/cs/prezident-cr/soucasny-prezident-cr/vybrane-projevy-a-rozhovory/projev-prezidenta-republiky-pri-slavnostnim-otevreni-pobočky-bank-of-china-v-cr-12246#from-list.
- ⁴⁵ *Kteří podnikatelé doprovázeli Zemana v Arabii? Projděte si tajný seznam*. Lidovky.cz, 16. 2. 2015. On-line: www.lidovky.cz/kteri-podnikatele-doprovazeli-zemana-v-arabii-projdete-si-tajny-seznam-138-zpravy-domov.aspx?c=A150214_200002_in_domov_hm.
- ⁴⁶ *Zeman v Jordánsku: Česko je připraveno se podílet na boji proti IS*. IHNED.cz, 10. 2. 2015. On-line: zahranicni.ihned.cz/blizky-vychod/c1-63517010-zeman-v-jordansku-cesko-je-pripraveno-se-podilet-na-boji-proti-is.
- ⁴⁷ *Zeman podpořil Jordánsko v boji s islamisty a nabídl pomoc*. Aktuálně.cz, 10. 2. 2015. On-line: zpravy.aktualne.cz/zahranici/zeman-podporil-jordansko-v-boji-s-islamisty-a-nabidl-pomoc/r~e60f5714b12f11e4aff10025900fea04/.
- ⁴⁸ *MPO ČR: Náměstek ministra Vladimír Bártl na Blízkém východě*, 13. 2. 2015. On-line: www.mpo.cz/kalendar/download/72404/priloha001.pdf.
- ⁴⁹ *Zeman vyzval Ázerbájdžán k investicím v Česku, prezidenti podepsali i partnerství obou zemí*. Aktuálně.cz, 13. 2. 2015. On-line: zpravy.aktualne.cz/domaci/prezidenti-v-utery-podepsali-deklaraci-o-strategickem-partne/r~d414fcd45bbb11e5b6b20025900fea04/.
- ⁵⁰ *Mise svazu průmyslu do Ázerbájdžánu splnila očekávání*. ParlamentníListy.cz, 17. 9. 2015. On-line: www.parlamentnilisty.cz/zpravy/tiskovezpravy/Mise-svazu-prumyslu-do-Azerbajdzanu-splnila-ocekavani-399722.
- ⁵¹ *CzechTrade: CzechTrade se po úspěšném loňském roce zaměří více na regiony*, 12. 2. 2015. On-line: www.czechtrade.cz/o-czechtrade/pro-media/czechtrade-se-po-uspesnem-lonskem-roce-zameri-vice-407/.
- ⁵² *FMV VŠE: Agentura CzechTrade a Fakulta mezinárodních vztahů podepsaly memorandum o spolupráci*, 16. 6. 2015. On-line: fmv.vse.cz/agentura-czechtrade-a-fakulta-mezinarodnich-vztahu-vse-podepsaly-memorandum-o-spolupraci/.
- ⁵³ *CzechTrade: CzechTrade vydává exportní průvodce pro nová teritoria*, 23. 4. 2015. On-line: www.czechtrade.cz/o-czechtrade/pro-media/czechtrade-vydava-exportni-pruvodce-pro-nova-405/.
- ⁵⁴ *CzechTrade: CzechTrade uspořádá setkání s významnými klienty trochu jinak*, 3. 12. 2015. On-line: www.czechtrade.cz/o-czechtrade/pro-media/czechtrade-usporadal-setkani-s-vyznamnymi-klienty-425/.
- ⁵⁵ *CzechTrade: SVV 2013–2014*, 2015. On-line: www.czechtrade.cz/programy-eu/projekty-czechtrade/svv-2013-2014/.
- ⁵⁶ *Soud napodruhé uložil bývalému řediteli CzechInvestu Křížkovi podmínku*. iDnes.cz, 3. 11. 2015. On-line: zpravy.idnes.cz/verdict-v-kauze-czechinvest-a-miroslava-krizka-fri-/krimi.aspx?c=A151103_143607_krimi_cen.
- ⁵⁷ *CzechInvest: CzechInvest chce Česko dostat mezi 10 investorský nejatraktivnějších zemí Evropy*, 28. 2. 2015. On-line: www.czechinvest.org/czechinvest-chce-cesko-dostat-mezi-10-investorsky-nejatraktivnejsich-zemi-evropy.

- ⁵⁸ *Sněmovna kývla na rozdělení CzechInvestu. Z jeho části vznikne Agentura pro podnikání a inovace*. iHNed.cz, 2. 10. 2015. On-line: byznys.ihned.cz/c1-64688780-snemovna-kyvla-na-rozdeleni-czechinvestu-z-jeho-casti-vznikne-agentura-pro-podnikani-a-inovace.
- ⁵⁹ *Rozdělení CzechInvestu na dvě agentury zatím vláda neprosadila*. Aktuálně.cz, 6. 9. 2015. On-line: zpravy.aktualne.cz/domaci/rozdeleni-czechinvestu-na-dve-agentury-zatim-vlada-neprosadi/r~27a924b85c9b11e58f1e002590604f2e/.
- ⁶⁰ *Zátaž v exportní bance: Tanec miliard, směr Rusko*. Aktuálně.cz, 15. 1. 2014. On-line: zpravy.aktualne.cz/ekonomika/ceska-ekonomika/proc-vtrhla-do-ceb-policie-jde-o-predkrizove-hrichy/r~3559860a7dd311e3abf8002590604f2e/; *Kauza podezřelých úvěrů ČEB: policie navrhla obžalovat šest lidí*. E15.cz, 27. 2. 2015. On-line: zpravy.e15.cz/byznys/finance-a-bankovnictvi/kauz-podezrelych-uveru-ceb-policie-navrhla-obzalovat-sest-lidi-1167274#utm_medium=selfpromo&utm_source=e15&utm_campaign=copylink.
- ⁶¹ *Pojišťovna EGAP loni prohloubila ztrátu na 5,9 miliardy korun*. E15.cz, 30. 4. 2015. On-line: zpravy.e15.cz/byznys/obchod-a-sluzby/pojistovna-egap-loni-prohloubila-ztratu-na-5-9-miliardy-korun-1185580/; *České exportní bance přibývají nesplácené pohledávky. Peníze mizí i v Rusku a na Ukrajině*. ParlamentníListy.cz, 12. 2. 2015. On-line: www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Ceske-exportni-bance-pribyvaji-nesplacene-pohledavky-Penize-mizi-i-v-Rusku-a-na-Ukrajine-361583.
- ⁶² Zemanová, Štěpánka (2014): Hospodářský rozměr české zahraniční politiky. In: Kořan, Michal a kol.: *Česká zahraniční politika v roce 2013. Analýza ÚMV*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, s. 295; Zemanová, Štěpánka–Machoň, Miloslav (2015): Hospodářský rozměr české zahraniční politiky, op. cit., s. 296.
- ⁶³ *V kauze nezákonných úvěrů České exportní banky obžalovali šest lidí*. Novinky.cz, 21. 8. 2015. On-line: www.novinky.cz/krimi/378385-v-kauze-nezakonnych-uveru-ceske-exportni-banky-obzalovali-sest-lidi.html; *Policie obvinila bývalé manažery EGAP. Prodělali 400 milionů*. iDnes.cz, 23. 10. 2015. On-line: ekonomika.idnes.cz/kvuli-cementarne-ve-vietnamu-obvinila-policie-manazery-egapu-pue-/ekonomika.aspx?c=A151023_095621_ekonomika_chrs.
- ⁶⁴ *Kvůli chybám minulých vlád navýšíme kapitál exportní pojišťovny*. E15.cz, 11. 12. 2015. On-line: zpravy.e15.cz/byznys/obchod-a-sluzby/babis-kvuli-chybam-minulych-vlad-navysime-kapital-exportni-pojistovny-1254625.
- ⁶⁵ *MPO ČR: Zpráva o plnění Exportní strategie České republiky pro období 2012–2020 – Exekutivní shrnutí za rok 2015*, op. cit., s. 20.
- ⁶⁶ *Viz např. Konference Ekonomická diplomacie: účinná pomoc při dobývání zahraničních trhů pořádaná v květnu Vysokou školou mezinárodních a veřejných vztahů Praha ve spolupráci s MZV – srov. MZV ČR: MZV hostilo konferenci o ekonomické diplomacii*, 17. 6. 2015. On-line: www.mzv.cz/ekonomika/cz/udalosti/mzv_bude_hostit_konferenci_o_ekonomicke.html.
- ⁶⁷ *Srov. např. AMO: Agenda pro českou zahraniční politiku 2015*, s. 69–72, 2015. On-line: www.amo.cz/wp-content/uploads/2015/11/amocz_agenda2015_cz.pdf.
- ⁶⁸ *Ve středu 18. března Senát obdržel 11 126 podpisů a žalobu na prezidenta*. Podhradí.org, 18. 3. 2015. On-line: podhradi.org/ve-stredu-18-brezna-senat-obdrzel-11-126-podpisu-a-zalobu-na-prezidenta/.
- ⁶⁹ *MZV ČR: Ministr Zaorálek pro E15: Šest změn v ekonomické diplomacii*, 1. 4. 2015. On-line: www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/archivy/clanky_a_projevy_ministru/clanky_a_projevy_ministra_zaoralka_2015/x2015_04_01_ministr_zaoralek_pro_e15.html.
- ⁷⁰ *Vrbčticemi otráslaly exploze, ale majitel munice letěl se Zemanem do Asie*. Lidovky.cz, 22. 1. 2015. On-line: www.lidovky.cz/vrbctice-munice-otrasaly-exploze-ale-majitel-munice-letel-se-zemanem-do-asi-1nz-zpravy-domov.aspx?c=A150121_182053_in_domov_rak.
- ⁷¹ *Zeman letí opět do Číny. Bez desítek podnikatelů, s Nedvědem*. Aktuálně.cz, 1. 9. 2015. On-line: zpravy.aktualne.cz/domaci/politika/zeman-leti-opet-do-ciny-bez-desitek-podnikatelu-s-nedvedem/r~a8bb811250ad11e5b3730025900fea04/; *SP ČR ocenil české diplomaty za podporu exportu*. Prosperita, 29. 9. 2015, č. 9, s. 2.
- ⁷² *Srov. Kazi Zemanova slova byznys se Saúdy?* Lidové noviny, 5. 6. 2015, s. 1.

Tabulka 1:
Vývoj ekonomických veličin podporovaných v rámci ekonomické diplomacie v letech 2011–2015¹
(v mld. Kč, zaokrouhleno)

	2011		2012		2013		2014		2015	
	Hod- nota	Index	Hod- nota	Index	Hod- nota	Index	Hod- nota	Index	Hod- nota	Index
Vývoz z ČR	2448,9	133,9	2596,9	106	2653	102,2	3043	114,7	3336	105,9
Obchodní bilance²	94	X	148,6	X	188	X	238,9	X	285,8	X
Příjmy z cestovního ruchu	135	145,5	137,8	102,1	137,9	98,8	141,8	102,8	148,8	104,9
Bilance cestovního ruchu	54	X	53,7	X	48	X	35,1	X	29,1	X
Bilance běžného účtu	-109	X	-51,3	X	-56	X	26,1	X	41,4	X
Čistý příliv PZI	96	X	156,3	X	97,7	X	122,6	X	87,3	X
Čisté PZI do zahraničí	20	X	35	X	64,5	X	10,9	X	60,7	X
Bilance PZI	76	X	121,3	X	33,2	X	111,3	X	26,6	X

Zdroj: Česká národní banka: *Platební bilance ČR 2015 – Kč, jednotlivá a načítaná čtvrtletí.*

On-line: www.cnb.cz/cs/statistika/platebni_bilance_stat/platebni_bilance_g/bop_q_czk.htm.

Starší data jsou převzata z předcházejících dílů ročenky *Česká zahraniční politika*.

- ¹ V zájmu zachování kontinuity jsou převzata názvy i struktura zavedené ve starších vydáních ročenky J. Hříchem.
² Obchodní bilance podle metody platební bilance (tj. statistická hodnota podle přepočtu FOB/FOB).

Tabulka 2:
Zahraněční obchod zboží ČR v jednotlivých měsících roku 2015 – předběžné údaje
(mld. Kč, zaokrouhleno)

Ukazatel	Leden		Únor		Březen		Duben		Květen		Červen		Červenec	
	Hod- nota	Index	Hod- nota	Index	Hod- nota	Index	Hod- nota	Index	Hod- nota	Index	Hod- nota	Index	Hod- nota	Index
Vývoz	259,7	103,5	270,6	107,6	304,1	111,3	281,1	105,9	264,9	102,6	298,3	111,6	278,0	103,2
Dovoz	241,1	102,3	253,1	106,7	286,3	115,1	266,9	106,8	254,3	103,2	283,9	113,4	272,4	105,3
Obrat	500,8	102,9	523,7	107,2	590,4	113,1	548,0	106,3	519,1	102,9	582,1	112,5	550,4	0,1
Bilance ¹	18,6	3,3	17,6	3,3	17,7	-6,7	14,2	-1,3	10,6	-1,2	14,4	-2,6	5,6	-5,0

Ukazatel	Srpen		Září		Říjen		Listopad		Prosinec		I–XII celkem	
	Hod- nota	Index	Hod- nota	Index	Hod- nota	Index	Hod- nota	Index	Hod- nota	Index	Hod- nota	Index
Vývoz	296,0	102,3	303,6	104,6	296,5	107,9	251,6	106,2	3 336	105,9	296,0	102,3
Dovoz	279,1	103,3	287,8	103,5	285,3	107,8	251,2	103,6	3 196	106,4	279,1	103,3
Obrat	575,2	102,8	591,4	104,0	581,8	107,8	502,8	104,9	6 532	106,2	575,2	102,8
Bilance ¹	16,9	-2,2	15,8	3,6	11,2	0,9	0,4	6,0	140,2	96,0	16,9	-2,2

Zdroj: Český statistický úřad (2016): *Zahraněční obchod se zbožím v národním pojatí*, 9. 5. 2016. On-line: www.czso.cz/csu/czso/vzoznu_cr.

- ¹ Místo mezitříděného indexu absolutní rozdíl velikosti salda obchodní bilance oproti stejnému období roku 2014.